

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת נח הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון רפז), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ואף עברו עריכה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות האחים
הרה"ח הרה"ת **ישראל אפרים מנשה** שי'
והרה"ח הרה"ת **יוסף משה** שי'
וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

United States

ארץ הקודש

1469 President st.

ת.ד. 2033

Brooklyn, NY 11213

כפר חב"ד 72915

oh@chasidus.net

טלפון: 03-738-3734

718-534-8673

הפצה: 03-960-4832

נדפס באדיבות

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237

718-628-6700

תוכן העניינים

ה מקרא אני דורש
נח איש צדיק – יקשה במ"ש רש"י "הואיל והזכירו סיפר בשבחו שנאמר זכר צדיק לברכה", דלכא' מדוע לא הזכיר הכתוב שבחו כשנזכר קודם בפ' בראשית, וגם לא סיפר שם בשבחו של מתושלח שהי' צדיק, ויבאר דשם נזכרו רק כ"תורת אדם" בסיפור תולדותיו של אדם הראשון, ויישב עוד כמה תמיהות בפרש"י זה.
(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה ע' 36)

ט פנינים – עיונים וביאורים קצרים
י יינה של תורה
יום וליילה לא ישבותו: משמעות ב' אלפים תוהו ע"ד הפנימיות
גוי ששבת חייב מיתה / הקשת תוצאה מעידון העולם לאחר המבול / ישראל מחברים את הלמעלה מהעולם בעולם / "במנוחתו לא ישכנו ערלים".
(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו ע' 74)

טו פנינים – דרוש ואגדה
טז חדושי סוגיות
דין שליחות בכך-נח – יקדים מחקירת הצפע"נ בגדר חיוב בנין התיבה, ויקשה באופן בניינה ע"י נח / יתלה ב' האופנים שמצינו ברש"י שהוא תלוי בחקירה הנ"ל אי החיוב הי' בהבני' עצמה או במציאות התיבה / יסיק בדרך אחרת דלכו"ע החיוב הי' בהבני' עצמה כמו בסוכה, ואיפליגו אי שייך שליח בבני נח.
(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו ע' 34)

כא תורת חיים
מכתב קודש מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, באופן המשכת עבודת חודש תשרי למשך היום יום.

כד דרכי החסידות
לקראת ג' חשון, יומא דהילולא רבא של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זצוק"ל, הננו מביאים כאן לקט קצר אודות קשריו עם הרבי הצ"צ מליובאוויטש זצוק"ל.

מקרא אני דורש

נח איש צדיק

יקשה במ"ש רש"י "הואיל והזכירו סיפר בשבחו שנאמר זכר צדיק לברכה", דלכאו' מדוע לא הזכירו הכתוב שבחו כשנזכר קודם בפ' בראשית, וגם לא סיפר שם בשבחו של מתושלח שהי' צדיק, ויבאר דשם נזכרו רק כ"תורת אדם" בסיפור תולדותיו של אדם הראשון, ויישב עוד כמה תמיהות בפרש"י זה

א. בריש פרשתנו: "אלה תולדת נח, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, את האלקים התהלך נח. ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת".

וברש"י מפרש: "אלה תולדות נח נח איש צדיק – הואיל והזכירו סיפר בשבחו, שנאמר זכר צדיק לברכה".

וכבר הקשה בלבוש האורה (ועוד מפרשים), שלפי דברי רש"י "הואיל והזכירו סיפר בשבחו" יש לדקדק: "אמאי לא סיפר בשבחו מיד כשהזכירו למעלה בפעם ראשון שנזכר בתורה? כלומר: מיד בפרשת בראשית, כאשר מוזכר נח לראשונה, היה צריך הכתוב לספר בשבחו ("הואיל והזכירו")!

[בפ' בראשית שם נאמר (ה, כח-כט) "ויחי למך . . ויולד בן. ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו וגו'". וברש"י שם מפרש "ויולד בן – שממנו נבנה העולם", ולכאורה היה אפשר לומר שגם זה בכלל סיפור שבחו.

אבל בפשטות, אין הכוונה שם לספר שבחו של נח, אלא רק לבאר הטעם לכך שנקרא בשם "נח" ("לאמר זה ינחמנו וגו').

ואדרבה, אם נאמר שהוא כן סיפור שבחו – למה משבחו הכתוב בפרשתנו עוד הפעם, וכי ישבח אותו בכל פעם ופעם מחדש? !]

ב. ויש להוסיף ולהקשות בזה:

(א) לפי כלל זה – "הואיל והזכירו סיפר בשבחו" – יש להקשות למה לא סיפרה התורה בשבחם של הצדיקים שנזכרו לעיל והיו קודמים לנח; והדוגמא הכולטת לזה – מתושלח, זקנו של נח, שנזכר לעיל בפ' בראשית כמה פעמים (ה, כא; כה; כו; כז), ולא סיפרה התורה בשבחו כלל!

והרי מתושלח היה צדיק גדול, עד שלכבודו עיכב הקב"ה את המבול שבעה ימים – כדברי רש"י בפרשתנו (ז, ד): "כי לימים עוד שבעה, אלו שבעת ימי אבלו של מתושלח הצדיק, שחס הקב"ה על כבודו ועיכב את הפורענות"; ובכל זאת, הכתוב הזכיר אותו כמה פעמים בפ' בראשית ולא "סיפר בשבחו"!

(ב) רש"י בפירושו כאן ממשיך ומביא פירוש נוסף בתיבות "אלה תולדות נח נח איש צדיק", וז"ל:

"דבר אחר: ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים".

[וראה במפרשי רש"י שביארו, שזהו הטעם שהכתוב מקדים כאן את "נח איש צדיק" לפני "ויולד נח שלשה בנים" – להדגיש שעיקר תולדות נח הוא היותו "איש צדיק"].

וגם לפי פירוש זה יש להקשות – הרי תולדותיו של נח נזכרו כבר בפ' בראשית (ה, לב) – "ויולד נח את שם את חם ואת יפת"; ואם אכן "עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים", איך יתכן שבתחילה (בפ' בראשית) מזכיר הכתוב רק את תולדותיו הגשמיים, ואילו את ה"מעשים טובים" הוא מזכיר מאוחר יותר, רק בפרשתנו?!

ג. ויש לומר הביאור בזה (וכעין זה תירץ הלבוש שם, ועוד):

בסוף פ' בראשית (ה, א), לפני שהתורה מתחילה לספר על עשרת הדורות שמאדם ועד נח, נאמר: "זה ספר תולדות אדם". ורש"י מפרש: "זו היא ספירת תולדות אדם". והיינו, שעשרת הדורות שמאדם עד נח שבפרשה זו נזכרים שם בתור תולדותיו של אדם הראשון בלבד, ולא בתור סיפור תולדותיהם כשלעצמם.

כלומר:

הכתוב בא לספר מה אירע עם תולדותיו של אדם הראשון – שכאשר רבו בני האדם נעשה מצב של "רבה רעת האדם בארץ" [ורע זה בא כתוצאה מהיותם יוצאי חלציו של אדם הראשון, שהוא חטא בעץ הדעת ועי"ז הביא רע לכללות המין האנושי], ולכן אמר הקב"ה "אמחה את האדם"; ורק חלק קטן מתולדותיו של אדם הראשון, נח ובניו, יצאו מכלל הגזירה ונבחרו להמשיך את קיום המין האנושי.

ואמנם, אין התורה רוצה "לדלג" מיד לדור המבול, ולכן היא מפרטת בקיצור את כל עשרת הדורות מאדם ועד דור המבול; אבל הכוונה בזה אינה אנשים אלו בעצמם, אלא היותם חלק של "ספירת תולדות אדם".

לקראת שבת

ז

[ובזה יומתק גם ל' רש"י שם (ה, כט), לגבי מה שנאמר על נח "זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה ה'", ורש"י מפרש – "עד שלא בא נח לא היה להם כלי מחרישה והוא הכין להם, והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזורעים חטים מקללתו של אדם הראשון, ובימי נח נחה";

דלפום ריהטא קשה אריכות הל' ברש"י – "והיתה הארץ מוציאה קוצים .. מקללתו של אדם הראשון" – דלכאו' למאי נפק"מ כאן? אך עפהנ"ל יובן, שנתכוון בזה להדגיש כיצד גם סיפור זה על נח (אינו סיפור בפני עצמו, אלא גם הוא) חלק מ"ספירת תולדות אדם", המשך הענינים השייכים לחטא אדם הראשון כו'].

ולכן אין קושיא מזה שהכתוב מזכיר שם את מתושלח ואינו מספר בשבחו – כי כל זה שמתושלח נזכר אינו בשביל עצמו, אלא בתור חלק מסיפור תולדות אדם הראשון. [אלא שלפ"ז לא היה הכתוב צריך לספר אודות "ויתהלך חנוך את האלקים" (ה, כב-כד). ודו"ק. ועצ"ע].

וזהו גם הטעם שלא נכתב שם בשבח נח, ולא מוזכרים שם מעשיו הטובים, כי שם אין המדובר אודות נח בזכות עצמו, אלא רק בתור אחד מצאצאיו של אדם הראשון. רק בפרשתנו מתחיל לספר אודות נח כמטרה לעצמו, ולכן כאן הוא המקום המתאים להודיע ש"נח איש צדיק".

ד. אמנם, גם לאחר שנתבאר הטעם שלא הקדים הכתוב לספר בשבח הצדיקים שלפני נח, עדיין קשה מהצדיקים שלאחר נח – האבות הקדושים: אברהם, יצחק ויעקב; וכמו שהקשו מפרשים רבים, שכמה פעמים נזכרו צדיקים אלו בכתוב מבלי שיספר בשבחם! [ועד"ז יש להקשות לפי הפירוש הב' ברש"י – "ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים":

הנה לקמן בריש פ' תולדות נאמר "אלה תולדות יצחק", ונמנים שם רק "יעקב ועשו"; ואם אכן "עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים" – איך יתכן שהכתוב מונה רק את "יעקב ועשו" את תולדות יצחק, בלי להקדים את מעשיו הטובים שהם "עיקר" התולדות?!

אלא שבזה י"ל בפשטות, ע"פ דיוק ל' רש"י כאן "ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים כו'" וולהעיר שתיבת "ללמדך" היא הוספה של רש"י, שאינה כתובה בבראשית רבה כאן (פ"ל, ו) – שכוונת הכתוב כאן היא ללמדנו דבר זה באופן שמכאן נלמד על כל הצדיקים כולם;

ומעתה מובן שאין הכתוב צריך לחזור ולכתוב לגבי יצחק שעיקר תולדותיו הם "מעשים טובים", כיון שמכאן כבר למדנו לכל הצדיקים כולם].

לקראת שבת

ה. ויש לתרץ, שאדרבה:

לא רק שהכתוב מזכיר את שבחם של האבות, אלא שהוא מספר באריכות על כך בכמה סדרות – מפרשת לך ועד סוף פרשת ויחי! ואינו מוכרח להזכיר שבחם מיד בפעם הראשונה שמזכירם, כי הזכרת שמם בפעם הראשונה היא גם התחלת הסיפור הכללי המאריך בשבחם.

שונה הדבר בנח, שעל שבחו אין הכתוב מספר באריכות; כי, כללות הסיפור אודות זה שקיים את ציווי ה' ובנה תיבה וכו' – אינו מורה על צדקות מיוחדת, שהרי נח עשה זאת פשוט כדי להציל את חייו ובני משפחתו מפני המבול, ואין בזה צדקות מיוחדת באופן ד"לפנים משורת הדין" כו'.

ולכן, כיון שמהסיפור הכללי לא למדנו על צדקות גדולה אצל נח, לכן הוצרך הכתוב לספר בשבחו במיוחד, על ידי הוספת התיבות "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח"; ועשה זאת מיד בתחילת הפרשה המדברת עליו בעצמו (משא"כ בפ' בראשית ששם נזכר רק כחלק מענין אחר, כנ"ל בארוכה) – "כיון שהזכירו סיפר בשבחו".

מושך זמן עשיית התיבה

עשה לך תיבת עצי גופר וגוי

מאה ועשרים שנה הי' משתדל בה

(ו, יד; לקח טוב פרשתנו בתחלתו)

יש לעיין מדוע לא קיים נח מיד את ציווי

הקב"ה "עשה לך תיבת עצי גופר", אלא עסק

בזה והמתין "מאה ועשרים שנה"?

ויש לומר בפשטות:

ציווי הקב"ה הי' "עשה לך תיבת גו",

והיינו שנה בעצמו יבנה את התיבה. ואם

הי' צריך לעשות הכל לבד, מובן היטב טעם

אריכות הזמן. ואדרבה, מופלא הדבר שהספיק

לבנות ולעשות הכל בעצמו תוך מאה ועשרים

שנה לבד, ולא קשה מידי.

(יעוין בלקו"ש חט"ו עמ' 34 ואילך)

הגשם – ארבעים יום?

ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום

וארבעים יללה

הורידם תחילה ברחמים. . . שאם יחזרו

יהיו גשמי ברכה, לא חזרו היה מבול

(ו, יב ופרש"י)

מדברי חז"ל אלו משמע לכאורה שרק

בתחלה היו גשמי ברכה ולאחרי זה הי'

המבול במשך הארבעים יום, וכמ"ש (ו, יז)
"ויהי המבול ארבעים יום על הארץ".

אך לכאור' צריך ביאור מדוע נקט הכתוב
הלשון "ויהי הגשם. . . ארבעים יום", שבמשך
ארבעים יום ירדו גשמי ברכה?

והביאור בזה:

אמרו חז"ל (בראשית רבה פל"ב, ה. הובא
בפרש"י ז, ד) שהטעם לזה שירידת מי המבול
הי' במשך ארבעים יום הוא "כנגד יצירת
הולד שקלקלו להטריח ליוצרים לצור כו".
ומזה מובן שזה שירדו המים במשך ארבעים
יום אינו שכל יום ניתוסף עונש, שירד עוד
מים, כ"א כל ה"ארבעים יום" היו עונש אחד
"כנגד יצירת הולד".

ועפ"ז יובן שהגם שהגשם ירד במשך
ארבעים יום, מ"מ כבר בהורדה הראשונה
היתה בו כמות מים לכל הארבעים יום
שלאח"ז, כיון שכולם היו עונש אחד.

וזהו שכתוב "ויהי הגשם. . . ארבעים יום",
אף שבמשך ארבעים יום הי' מבול ולא גשמי
ברכה, כי לא מדובר על זמן ירידת הגשמים
על הארץ, אלא על כמות המים, שגם בהתחלה
כשהיו גשמי ברכה, כמות המים היתה של
"ארבעים יום", וכנ"ל.

(יעוין בלקו"ש חכ"ה עמ' 23 ואילך)

יינה של תורה

ויום ולילה לא ישבותו: משמעות ב' אלפים תוהו ע"ד הפנימיות

גוי ששבת חייב מיתה / הקשת תוצאה מעידון העולם לאחר המבול / ישראל מחברים את הלמעלה מהעולם בעולם / "במנוחתו לא ישכנו ערלים"

ברמב"ם הל' מלכים¹:

עבו"ם ששבת אפילו ביום מימות החול, אם עשאהו לעצמו כמו שבת חייב מיתה... כללו של דבר אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצוות לעצמן מדעתן.

והוא נלמד בגמרא² מהפסוק בפרשתינו³: "ויום ולילה לא ישבותו". וקשה, דמלשון הרמב"ם משמע שטעם האיסור הוא שאין מניחין אותן "לחדש דת ולעשות מצוות לעצמן מדעתן" – ולכאורה איך משמע זה מן הכתוב ד"ויום ולילה לא ישבותו" המדבר בשבועת ה' שאחר המבול לא יהיו שינויים במע"ב⁴?

1. פ"י ה"ט.

2. סנהדרין נח, סע"ב.

3. ח, כב.

4. התייחס לשיטת רש"י בגמרא (שם) שפירש מימרא זו (בד"ה אמר רבינא), דב"נ אסורים בכל שביתה שהיא, ולא דוקא שביתה דשבת. ומובן, שכיון שאמר הקב"ה שהארץ תתנהל בסדר מסודר ד"לא ישבותו" אסור לעכו"ם לשבות ולהפסיק עבודת הארץ. אבל לפי הרמב"ם שהוא קשור ותלוי בחידוש דת קשה איך

לקראת שבת

יא

ובמדרש עה"פ "ראו כי ה' נתן לכם את השבת"⁵: מהו "נתן לכם"? – לכם נתנה ולא לעכו"ם. מכאן אמרו אם יבואו מעכו"ם וישמרו את השבת לא דיים שאין מקבלים שכר אלא שחייבים מיתה. שנאמר: "ויום ולילה לא ישבותו" וכן הוא אומר⁶: "כיני ובין בני ישראל וגו'" משל למלך יושב ומטרונא יושבת כנגדו העובר ביניהם חייב". משמע, דלדעת המדרש טעם האיסור בשביתת הגוי הוא משום שהשבת ניתנה רק לישראל.

וגם בזה קשה: (א) כנ"ל, איך משתמע הדבר מן הכתוב "ויום ולילה לא ישבותו". (ב) בעצם העניין: מצוות שבת היא "זכר למעשה בראשית" – שהוא ענין לכל באי עולם (דהרי "וביום השביעי שבת מכל מלאכתו" הוא מכל מעשי שמים וארץ ולא רק מענייני ישראל), ומדוע נאסרו גויים לשבות בשביעי.

וביותר קשה ע"פ הידוע שטעם שביתת השבת היא "כדי לקבוע בנפשותינו אמונת חידוש העולם"⁷, ומכיון שאנו חייבים למנוע עכו"ם מלשמר את השבת – עולה שאנו מונעים מהם אמונה בחידוש העולם!

* * *

ויובן כל זה בהקדים שאלה בפשטא דקרא ד"עוד כל ימי הארץ וגו' יום ולילה לא ישבותו", דלפי פשוטו מדבר בסדר הנהגת העולם אחר המבול. דבשינוי הגדול בהנהגת ה' את העולם מקודם המבול לאחריו, מצינו דבר והיפוכו:

מצד אחד: קודם המבול, אף ש"וירא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד"⁸, מ"מ קיום העולם לא היה דבר בטוח, ועד שהיה יכול להיות מצב ד"וינחם ה' כי עשה גו' אמחה גו"⁹; ורק לאחר המבול הבטיח הקב"ה בכריתת ברית שמבלי הבט על הנהגתם של הברואים – "לא אוסיף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי"¹⁰. ונמצא שאחר המבול נתוסף כוח ותוקף במציאות העולם.

אבל מצד שני (בלשון הרמב"ן¹¹): "כאשר בא המבול על הארץ נתקלקל עליהם האויר, והלכו ימותם הלך וחסור, כי עד המבול היו ימיהם באורך ההוא, ויש מהם שחיו יותר מאדם...". וא"כ אדרבא, מהמבול ואילך נחלש התוקף של העולם!

* * *

משמע זה בפסוק.

5. שמו"ר פכ"ה, יא. וראה דב"ר פ"א כא.

6. שמות לא.

7. חינוך מצוה לא-לב.

8. בראשית א, לא.

9. בראשית ו, ו-ז.

10. פרשתנו ח, כא.

11. בראשית ה, ד. (וראה פרש"י לך יז, יז. תיקוני-זהר תיקון ע' בסופו).

הביאור בזה:

העולם וכל אשר בו נבראו "בשביל התורה שנקראת ראשית"¹², ו"תנאי התנה הקב"ה עם מע"ב. . אם יקבלו את תורתו"¹³. דכל תכלית בריאת העולם הוא קבלת התורה ע"י ישראל. ומשמעות קבלת התורה הוא הקישור בין ה"עליונים" וה"תחתונים"¹⁴. וכל התקופה שקדמה למתן תורה, ("ב' אלפים תוהו") היא הכנה לקישור זה בין העליונים והתחתונים שנפעל במ"ת.

תקופת זמן זו דקודם מ"ת נחלקת לשתיים: קודם המבול ואחר המבול. דבתקופה דקודם המבול התגלה בעיקר עניין ה"עליונים" (שלא היה קשור עוד עם התחתונים), ובתקופה דאחר המבול התגלה בעיקר עניין ה"תחתונים". ומשעת מתן-תורה ואילך מאחדים ישראל בקיום המצוות את העליונים והתחתונים. וכדלקמן.

במפרשים הקשו¹⁵ על הכתוב¹⁶ "את קשתי נתתי בענן והייתה לאות ברית ביני וביני הארץ" – דלכאורה, כיון שבדרכי הטבע השתקפות השמש בענן יוצרת קשת, מהו ה"אות" שבזה, דזהו דבר טבעי לגמרי. ותירצו דהא גופא מה שמהשתקפות קרני השמש בענן, מתפרטים הקרניים לכמה מיני צבעים (דז"ע הקשת בענן) – הוא טבע שחידש הקב"ה בעולם רק לאחר המבול.

קודם המבול אוויר העולם היה יותר חומרי, וגם העננים (שנעשים מה"אד יעלה מן הארץ") היו יותר חומריים, וקרני השמש שהם דקים במהותם לא יכלו להתגלות דרכם, ובמילא לא היה שייכת כל המציאות של הקשת בענן. ואילו אחר המבול, העולם נעשה יותר מזוכך, והשמש יכולה להתגלות גם דרך העננים, אלא שבמעבר קרני השמש הפשוטות בגוונם בתוך הענן, נחלקים קרני השמש לגוונים שונים ונראית הקשת בענן.

[וכמו שהוא ברוחניות העניינים: קודם המבול היה העולם בשפל המדריגה, ולא היה אפשר לעשות בו "בירור" – ולזה בא המבול לטהר את הארץ, כדי שיוכלו לעבוד ב"עבודת הבירורים"¹⁷].

ומכיון שבקשת מתגלה במיוחד החידוש והטהרה שנעשה בעולם אחר המבול – לכך היא ה"אות ברית ביני וביני הארץ".

12. רש"י ורמב"ן בראשית א, א. וראה ב"ר פ"א ד.

13. שבת פח, א.

14. תנחומא וארא טו. שמור"ר פ"ב, ג.

15. ראה בפרטיות באור התורה (להצמח צדק) פרשתנו (כרך ג) תרמח, א ואילך.

16. פרשתנו ט, יג.

17. ראה בענין זה בסד"ה את קשתי תרנ"ד (לאדמו"ר מוהרש"ב נ"ע). אורי-התורה שם תרנב, סע"א ואילך. פלח הרימון (להרה"ח וכו' ר' הלל מפאריטש) פ' נח ד"ה את קשתי פ"ג. וראה גם תורה-אור (לאדמו"ר הזקן) ריש פרשתנו (ח, סע"ג ואילך. י, רע"א).

לקראת שבת

יג

ואמנם, דבר זה קשה להולמו: דהרי המבול היה עונש על החטאים שעשו בני-האדם קודם המבול, דהם השחיתו את הארץ, וע"י המבול נטהרה הארץ מאותם חטאים. ומכיון שאומרים שכל טבע הקשת לא היה קודם לכן, גם לא בשעת הבריאה קודם החטאים – יוצא שע"י המבול נטהרה הארץ יותר מכמו שהייתה בתחילתה קודם החטא!

* * *

בתחילת הבריאה היה העולם שלם, "עולם על מילואו נברא"¹⁸. אלא ששלימות זו הייתה מצד הבורא ית"ש. דהיינו: הקב"ה מצידו ("ה'למעלה") ברא עולם שלם – ואמנם בעולם עצמו ("ה'למטה") לא היתה ניכרת השלימות שבו, דשלימות זו צריכה להתגלות ע"י מעשי בני-האדם. וקודם המבול לא היה אפשר בכלל לגלות שלימות זו מצד העולם.

לאחרי המבול נתחדשה תכונה חדשה, שגם העולם מצידו (ע"י מעשי בני האדם) יכול להיות שלם. חידוש זה מתגלה גם בקשת-בענן: דקרני השמש הן פשוטות וחסרות גוון, והם מורים על ההתגלות האלוקית מלמעלה ("ד"שמש ומגן ה' אלוקים") וזה היה עוד מקודם המבול בשלימות. ע"י המבול נתחדש שגם העננים העולים מלמטה, ורומזים על עבודת התחתונים, גם המה נעשו "עדינים" יותר ועד שהאור של קרני השמש יכול להתגלות בהם – ולהיעשות קשת בענן.

וענין זה הוא תורף החלוקה בין ב' הזמנים דקודם מ"ת: קודם המבול היה "יורא אלוקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד" ולא היה זה סתירה ל"רבה רעת האדם בארץ" ועד שהיתה יכולה להיות הגזירה ד"אמחה". כיוון שכל השלימות שבעולם קודם המבול, אינו עניין אמיתי בתוכן העולם, ורק מכוח בורא העולם. והעולם עצמו יכול להיות באופן שאין שייכת בו עליה¹⁹, וכיון שנתרחק העולם כ"כ מה' – ועליה לא שייכת בו, אין טעם להמשיך ולהחיותו, וזה הביא למבול.

אבל אחר המבול, כשהעולם יכול תמיד להתקרב לקב"ה, אזי גם בשעה שבפועל ממש בני-האדם אינם הולכים בדרך הישר, מ"מ מאחר והם יכולים בכוח התשובה לחזור אל הבורא ית"ש, לכן "לא יכרת כל בשר... ולא יהי' עוד מבול וגו'".

זהו גם הטעם לכך שקודם המבול היו שנותיהם של בני-האדם באורך, ומהמבול ואילך נתקצרו ימיהם. דקודם המבול היה העולם קיים מצד רצון הבורא, ולא מצד זכויות הנבראים – ומצד רצון הבורא ("מ'למעלה") אפשר לחיות באריכות ימים מופלגה. אבל אחר המבול, כשהעולם הזדכך והקב"ה מהווה אותו גם מצד זכות הנבראים, הרי מצד הנבראים החיים הם קצרים, "והיו ימיו מאה ועשרים שנה".

18. ראה ב"ר פי"ב, ו. פי"ד, ז.

19. וזהו הטעם הפנימי לזה שתוכחתו של נח לא נתקבלה. שהוא מפני הריחוק העצום מאור פני ה'. ומה שאדם וקין התעוררו בתשובה ה"ז מפני שהם נולדו בג"ע שהוא למעלה מהעולם.

לקראת שבת

וכל זה הוא הכנה למתן־תורה: דאז צריכים ויכולים בני־ישראל ע"י עבודתם לחבר את ה"עליונים" (שהיו בגלוי באלף הראשון) ואת ה"תחתונים" (שהיו בגלוי אחר המבול) בכוח התורה והמצוות. שיתגלה בעולם מצד העולם, הקב"ה כמו שהוא מצידו ית'.

* * *

והשתא נבוא לבאר איסור השביתה לגויים שנתחדש אחר המבול:

כדי שיוכלו ישראל לחבר את העולם עם הלמעלה מהעולם, נתן הקב"ה בתוך העולם תכונה שהיא "למעלה מן העולם" – והוא יום השבת. וכמאמר חז"ל²⁰: "מה היה העולם חסר מנוחה, באת שבת באת מנוחה". דמנוחה משמעה שביתה ממלאכה, היפך מלאכת הבריאה. דזה נתחדש ביום השבת שיש בעולם גם את האפשרויות להיפך העולם ולמעלה ממנו.

ואמנם מתנה זו של הקב"ה ו"שבת שמה" נתן הקב"ה רק לישראל ("ביני וביני בני ישראל") – שרק הם יכולים לרומם את העולם (תחתונים) ולגלות בו את האלוקות (עליונים). ולכן בישראל ניכרת ומתגלית קדושת השבת (ועד שאפי' עם הארץ אינו משקר בשבת²¹. ועד בגשמיות ממש ש"אינו דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת, כמו שהוא דומה בשבת²² ועד ש"העיד על־זה אחד מן גדולי חכמי הרופאים, שבליל שבת ויומו יש שינוי גדול בדפק שביד הישראל, מחמת הארת אור העונג העצמי דחידה כו"²³).

אבל "במנוחתו לא ישכנו ערלים" – דתפקידם ושליחותם של הבני־נח בעולם הוא לקיים את העולם שיעמוד במצב של בריאה, ולא של "היפך הבריאה" (שזהו ענין יום השבת) – ועל כן, כאשר הבן־נח שובת ממלאכה, ורוצה שהעולם יהיה באופן של היפך הבריאה, ה"ה מאבד את זכות קיומו ו"חייב מיתה".

וזה מה שרמז הכתוב שלימד דין איסור שביתה נכרים ב"עוד כל ימי הארץ וגו' לא ישבותו" – דהתינח קודם המבול, כיון שקיום העולם היה מצד ה"למעלה", לא היה נוגע באם הנכרי עובד ומקיים את העולם אם לאו. אבל מאז המבול, דהעיקר הוא שהעולם צריך להתנהל מכוח ה"למטה" – לכן נאסרו בני נח לשבות ולהכניס בעולם את הענין דלמעלה מן העולם, כיון שזה יהיה בסתירה לתוקף המציאות של העולם. ורק ישראל יכולים לאחד ולייחד את העולם עם בוראו²⁴.

20. פרש"י עה"ת בראשית ב, ב.

21. ירושלמי פאה רפ"ד.

22. ב"ר פי"א, ב. מכילתא יתרו ועוד. וראה נ"כ השו"ע אה"ע ס"ב ס"ח.

23. תורת חיים לאדמו"ר האמצעי ויקהל תרלב, א.

24. וזהו משמעות דברי הרמב"ם שאסר שביתה שלא "יחדשו דת" – דענין ה"דת" הוא למעלה מן העולם. ודבר זה נאסר על ב"נ.

הצלה מטרדות הפרנסה

נח איש צדיק תמים הי' בדורותיו בדורותיו – יש שדורשין אותו לגנאי. לפי דורו הי' צדיק, ואילו הי' בדורו של אברהם לא הי' נחשב לכלום (ו, ט ופרש"י)

לכאור' תמוה הדבר: הרי אפי' "בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב" (ראה ב"ב קכג, א) ומדוע נכתבה בתורה "גנותו" של נח?

אלא עכצ"ל שבוה גופא בא הכתוב ללמדנו ענין הנוגע למעשה.

ביאור הדברים: על הפסוק "בא אל התיבה" מבאר אדמו"ר הזקן בספר "תורה אור" (פרשתנו), שהכתוב מרמז כאן אשר כדי לינצל ממי המבול, הרומזים על "טרדות הפרנסה והמחשבות שבעניני עוה"ז" צריך "לבוא" וליכנס אל ה"תיבה" – תיבות התורה והתפלה.

עלול האדם לחשוב: זה שנח ניצל ממי המבול על ידי שנכנס אל התיבה, הוא מפני היותו צדיק תמים, אך מי שנמצא בדרגא נחותה, מי יימר שגם הוא יכול לינצל מ"מי המבול" ע"י "כניסה" לתיבות התורה והתפלה?

ולכן דרשו את נח לגנאי, שבדורו של אברהם "לא הי' נחשב לכלום", להשמיענו שכל אחד, גם אם אינו בדרגת "צדיק", יכול לינצל ממי המבול הזידונים ע"י כניסה לתיבות התורה והתפלה.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עי' 279 ואילך)

דורו של חזקיהו ודורו של רשב"י

זאת אות הברית גוי' לדורות עולם לדרת כתיב, פרט לשני דורות, לדורו של חזקי' . . ודורו של רבי שמעון בן יוחאי (ט, יב; בראשית רבה פ"ה ב)

יש לפרש הטעם שרק בשני דורות אלו לא נראתה הקשת:

אמרו חז"ל (בראשית רבה פ"ל, ח) שאחרי המבול נח "ראה עולם חדש", שע"י המבול נטהר העולם ונתעלה למדריגה גבוהה מאוד, עד שנקרא "עולם חדש".

וזהו גם ענינה של אות הקשת להראות ש"לא יהי' עוד מבול לשחת הארץ" – כי ע"י המבול נטהרה הארץ באופן שאי אפשר עוד שהעולם יהי' במצב שפל כזה שיהי' דרוש מבול לתקנו.

והנה גם על גאולה העתידה לבוא נאמר בכתובים (ישעי' סו, כב) שאז יהיו "השמים החדשים והארץ החדשה". שהעולם יתעלה לבחינה גבוהה במאוד עד שיהי' כמו "עולם חדש".

ועפ"ז יש לומר שזה שדווקא בדורות חזקיהו ורשב"י לא הוצרכו לאות הקשת הוא כי שניהם שייכים לגאולה העתידה.

חזקיהו – אמרו חז"ל (סנהדרין צד, א) "ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח".

רשב"י – חיבר ספר הזוהר אשר "יפקן בי' מן גלותא ברחמי" (רע"מ נשא קכד, ב).

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עי' 31 ואילך)

חדושי סוגיות

דין שליחות בבן-נח

יקדים מחקירת הצפע"נ בגדר חיוב בנין התיבה, ויקשה באופן בניינה ע"י נח / יתלה ב' האופנים שמצינו ברש"י זהו תלוי בחקירה הנ"ל אי החיוב הי' בהבני' עצמה או במציאות התיבה / יסיק בדרך אחרת דלכו"ע החיוב הי' בהבני' עצמה כמו בסוכה, ואיפליגו אי שייך שליח בבני נח

א.

יקדים מחקירת הצפע"נ בגדר חיוב בנין התיבה, ויקשה באופן בניינה ע"י נח לענין גדר שליחות, נחלקו הפוסקים אי בבני נח (דלית בהו שליחות לענין ישראל) איכא גדר שליחות מאחד לחבירו להיות שלוחו כמותו. יש שכתבו (שו"ת משאת בנימין סצ"ז. ש"ך חו"מ סרמ"ג סק"ה. ארעא דרבנן אות א' ס"ה¹) דשפיר שייך בהו גדר שליחות, ויש שכתבו (מג"א אור"ח סתמ"ח סק"ד. ב"ש אה"ע ס"ה סקי"ט. ועוד. וכ"ה דעת אדה"ז אור"ח סתמ"ח ס"י"א. וראה ברכ"י אה"ע ס"ה סקט"ז ופתחי תשובה שם סקי"ג. שד"ח כללים מערכת א' כלל מ') דליתא בהו.

ונראה לתלות בפלוגתא זו דברי רש"י לענין תיבת נח, דבפירושו לש"ס לכאורה סתר עצמו ממ"ש בפירושו על הכתובים, וכדלהלן. ובהקדם חקירת הגאון מרוגצוב (צפע"נ עה"ת

מבבלי ע"ז (נג, ב) משמע דיש שליחות (אבל ראה ברכ"י אה"ע ס"ה סקט"ז, לקו"ש חי"א ע' 147 הערה 56). וראה ברכ"י שם, פתחי תשובה שם סקי"ג – דכן הוא דעת כמה פוסקים.

1) וראה מחנ"א הל' שלוחין סי"ד דאף בירושלמי דמאי ותרומות משמע דאין עכו"ם יכול להיות שליח לחבירו וכו' (וכמו שהקשה המג"א (אור"ח סתמ"ח סק"ד) ומל"מ (רפ"ב מהל' שלוחין)), הנה

עה"פ. וש"נ) לענין התיבה, אי המצוה שנתחייב בה נח היתה בהעשי' עצמה, היינו פעולת הבני', או "המצוה הוה המציאות ולא הבנין", היינו שהחייב הי' להיות תיבה בנוי'.

הנה, כבר אמרו חז"ל (מדרש לקח טוב פרשתנו בתחלתו (ד"ה תמים הי' כו')) לענין הבנין, ד"מאה עשרים שנה הי' משתדל בה", והביאה רש"י למימרא זו בפירושו על הכתובים (פרשתנו ו, יד)². ולכאורה תימה גדולה היא, מפני מה נתעכב נח כ"כ בקיום מה שנתחייב, ומ"ט לא נזדרז כלל לקיים הציווי (פרשתנו שם) ד"עשה לך תיבת עצי גופר וגו'", אף שבזה היתה תלוי' הצלתו וקיום כל העולם.

[וודאי ליכא למימר דבזה אכן עשה נגד הציווי, דהלא "נח איש צדיק תמים הי'" (ריש פרשתנו). ואף להאומרים (סנהדרין קח, א. תנחומא פרשתנו ה. הובא בפרש"י ר"פ) דצדקתו היתה רק בערך לאנשי "דורותיו", מיהו בנוגע לתיבה נתפרש בכתובים עצמם שקיים החיוב כראוי, "ויעש נח ככל אשר צוה אותו אלקים כן עשה" (שם ו, כב). ולומר שעכב הבנין מחמת מה שהובטחו מן השמים (בראשית ו, ג) לבטל הגזירה באם יעשו תשובה עד ק"כ שנה (ת"א ות"י ופרש"י שם), ולזה לא נזדרז בבניינה והעסיק עצמו להשיבם מחטאם, שבאם ישובו לא יזדקק לתיבה – גם זה אינו, דהא מ"מ אחר שנצטווה בבנין התיבה ולא נזכר בעת הציווי דבר וחצי דבר מענין הזמן, לא הי' לו להניח קיום החיוב. וגם, לדרך זו עדיין אינו מיושב מה שהאר"ך בהבני' עצמה משך כל ק"כ השנים, דלסברא הנ"ל הי' ממתין לסוף הזמן עד שיראה שאינם שבים ואז יבנה בזמן קצר, ומהו שפרס הבנין לזמן רב³].

ובפשטות נראה הטעם לזה, כמו שכ' רש"י עצמו (ועד"ז הוא בדחז"ל הנ"ל⁴) דכל סיבת החיוב שנתחייב בבניית התיבה (אף ש"הרבה ריוח והצלה לפניו ולמה הטריחו בבנין זה"), היתה "כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם אולי ישובו". פירוש, דהבני' עצמה היתה המעוררת לתשובה, ולכך במה שלא נזדרז בה נתקיים החיוב בשלימות יותר, דאז היתה פעולת הבני' טובה יותר ויראוה יותר שנים. אמנם, אף לביאור זה עדיין איכא תימה, דאף לענין זה הי' יכול להזדרז בחיוב הבנין, ואח"כ הי' משאירה על תילה משך

(ש"היה מתרה הקב"ה כו"). וראה הערה הבאה.
 3) ולהעיר שבתנחומא שם, מדובר רק על (אריכות) הזמן שהי' עוסק בנטיעת הארזים וגדילתן קציצתן. ובפדר"א פכ"ג: רבי תנחומא אומר חמישים ושנים שנה עשה נח בתיבה (וראה רד"ל שם). וראה סדר הדורות אלף תרנו.
 4) בארוכה יותר – אגדת בראשית פ"א, ב. תנחומא (באבער) בראשית לז. וראה פדר"א ומדרש לקח טוב שם.

2) בתנחומא פרשתנו (ה בסופו) "א"ר הונא בשם ר' יוסי ק"כ שנה הי' מתרה הקב"ה בדור המבול שמה יעשו תשובה כיון שלא עשו תשובה א"ל עשה לך תבת עצי גופר עמד נח ועשה תשובה ונטע ארזים כו' ואומר להן כך והי' מתרה בהן". ומפשטות הלשון משמע, שהק"כ שנה הוא זמן וענין בפ"ע ואינו שייך לבנין התיבה והתראתו של נח (ולהעיר מסדה"ד אלף תכב). אבל ראה עץ יוסף לתנחומא שם, שמפרש שהמשך "כיון שלא עשו תשובה א"ל עשה לך כו'" הוא פירוש למ"ש לפנ"ז

לקראת שבת

כל השנים, דודאי התיבה בבניינה תועיל לענין "שיראוהו כו' ושואלין אותו כו'". והדרא קושיין לדוכתא, מ"ט לא נזדרזו לקיים החיוב.

ב.

יתלה ב' האופנים שמצינו ברש"י שהוא תלוי בחקירה הנ"ל אי החיוב הי'
בהבני' עצמה או במציאות התיבה

ולזה נראה לחדש שהוא מגדר הבני' עצמה, היינו דהציווי עצמו הוכרח מחמת גדרו להתקיים כן, וכדמשמע ממ"ש רש"י "ולמה הטריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו וכו'", היינו שמלכתחילה כן הי' מוכרח להיות קיום הציווי, וכאילו הוכרח כן ע"י הקב"ה במה שציווהו לבנות התיבה⁵.

דהנה, לשון הציווי הי' "עשה לך", שפירושו בפשטות הוא⁶ שנצטווה נח לעשות הדבר בעצמו⁷ (וכמ"ש האברבנאל: "עשה לך, כלומר שנח בעצמו יעשה התיבה ולא יצוה לעשותה לאחרים"). וע"פ מה שהעלה הגאון מרוגצוב בחקירתו הנ"ל, דלענין חיובים בכלל במקום שנאמר הציווי בלשון "עשה", החיוב הוא בפעולת העש"י גופא, ולא בהתוצאה הנעשית עי"ז (וכ"ה לענין איסורין, דהיכא שנאמר האיסור בלשון עש"י אינו עובר רק באם עושה בפועל האיסור, אבל ליכא חיוב בשנעשה ע"י גרם) – י"ל דה"ה בנדו"ד⁸, דאחר שנאמר הציווי בל' "עשה לך" הי' החיוב בהעש"י עצמה, ונמצא שנתחייב נח לעשות כל⁹ הבנין¹⁰ בעצמו. ולזה מוכן, דאדרבה – נזדרזו נח ביותר בבניינה עד שהשלימה לבדו בק"כ שנים.

אמנם, בפירושו לסוכה (נב, בד"ה וכהן צדק, הובא בצפע"נ עה"ת ולסנהדרין שם) כ' רש"י דבבניית התיבה נשתתף עם נח גם שם בנו, ולהנ"ל דבעינן למימר דלרש"י הי' החיוב על נח לבנות הכל בעצמו, נמצאו דברי רש"י הללו סותרים. ואף דמצינו כבר כמ"פ שלא פירש רש"י הכתובים כדרך שפירש בש"ס, דבפירושו עה"ת אזיל יותר בתר פשטות הכתובים, ולא בדרך דרוש מדברי חז"ל וכיו"ב, מיהו זקוקים אנו לביאור בהא גופא, אמאי משמעות הכתובים בנדו"ד אינה כדבריו בפירושו לש"ס.

בצפע"נ עה"ת שם) מכריע שבנדו"ד אינו כן.
9) משא"כ בלשון האברבנאל אינו מוכרח שס"ל דנח בעצמו הי' מוכרח לבנות הכל בעצמו, אלא בעיקר שלא יצוה לעשותה לאחרים והוא בעצמו לא יעשה כלום.
10) להעיר מלקו"ש חי"א ע' 183 בנוגע לבנין המשכן, ולהעיר בצפע"נ לסנה" שם "והארכתי בזה גבי מקדש כו'", ובמהד"ת (ג, ב. הובא בצפע"נ עה"ת כאן) מחלק בין המשכן ומקדש דבמשכן דוקא הציווי הוא העש"י, הבנין כו'. ואכ"מ.

5) וכן משמע במדרש לקח טוב שם "כי מאה ועשרים שנה היה משתדל בה".
6) ובפרט שכאן אין לפרש: אתה משתמש בה ולא אחר (ראה רש"י בהעלותך י, ב)
7) משא"כ במעשה המשכן – שלא נאמר "לך" וקדמה לציווי "וכן תעשו" (תרומה כה, ט) ולאח"ז מפורש: כל חכם לב גוי ועשו את כל אשר צויתך (תשא לא, ו). וראה לקו"ש חי"א עמ' 164 ואילך.
8) עיי"ש בצפע"נ שמספקא ל"י בנדו"ד (ע"פ פרש"י סוכה נב, ב). ובצפע"נ לסנה" שם (הובא

וי"ל בזה, דהוא תלוי בחקירת הגאון מרוגצוב הנ"ל, דאי נימא דעיקר החיוב הי' רק ע"מ שינצל מן המבול, ודאי החיוב אינו בהבני' עצמה, רק בהתוצאה שתהי' התיבה בנוי', וא"כ לא נתחייב לבנות הכל בעצמו דאין המצוה בהבני' עצמה. אבל לפשטות הכתובים¹¹, שנאמר הציווי דוקא אחר שהזכיר הכתוב לענין חטא דור המבול ("קץ כל בשר בא לפני גו' והנני משחיתם את הארץ" (ו, יג)), וקודם שנתפרש ע"ד גזירת המבול עצמה ("ואני הנני מביא את המבול מים גו'" (שם, יז)) באיזה אופן תהי' כו'¹² – נראה יותר דאין הבני' רק ע"מ התוצאה שיוכל להנצל, אלא חיוב הי' בהבנין עצמו [אבל אין לומר דהכרח הכתובים הוא רק מהא דכתיב "לך", דהא מצינו בכ"מ שנאמר "לך" ואין פירושו דוקא כנ"ל, אלא "בשבילך"¹³ או "משלך"¹⁴].

וזהו שהקשה רש"י "הרבה ריוח והצלה לפניו ולמה הטריחו בבנין זה", דאין הקושיא בזה רק אמאי לא הצילו בדרך אחרת לגמרי (דבפשטות אין הקושיא הלזו חזקה, דזוהי דרך הרגילה להנצל מן המים. וזהו שלא הביא רש"י ל' הקושיא שבחז"ל¹⁵, "וכי לא הי' יכול הקב"ה להציל את נח באמונתו ובדבורו או להעלותו לשמים"), אלא עיקר התימה היא מפני מה נצטווה לבנות הכל בעצמו¹⁶ ("ולמה הטריחו בבנין זה"). וע"ז תירץ, שכוונת הציווי היתה ע"מ לעוררם לתשובה, שהוא ע"י עשיית הבני' עצמה¹⁷, ולכך הוטרח נח לעסוק בבנין¹⁸.

משא"כ בפירושו לש"ס¹⁹, אזיל כשיטת חז"ל בסנהדרין (קת, סע"א ואילך), דלא מצינו שמה שהוכחת דור המבול היתה קשורה עם הבנין, רק נזכר בסתם "שהי' נח הצדיק מוכיח בהם ואומר להם עשו תשובה כו'". ואף מהמשך הגמרא ("אמרו לו זקן תיבה זו למה, א"ל

11 להעיר ממשכיל לדוד לפרש"י עה"פ.

12 ורק רש"י מפרשו לפני"ז (בראשית ו, ז).

13 ראה רד"ק עה"פ.

14 ראה פרש"י בהעלותך שם. סוכה ט, סע"א. כז, ב. ובכ"מ.

15 אגדת בראשית שם, וראה תנחומא באבער שם.

16 להעיר מפרש"י בראשית ה, לב.

17 אף שגם עשיית התיבה עצמה י"ל שמעוררת תמי' ובמילא מעורר אותם לתשובה (כדלעיל סעיף ב') – ראה הערה הבאה.

18 כי מכיון שהציווי על בנין התיבה הוא [לא בשביל ההצלה – שהרי "הרבה ריוח והצלה לפניו" – אלא] חובת גברא (על נח) לעוררם בתשובה,

הרי מובן, שכ"ז שצ"ל הפעולה לעוררם כו' צ"ל פעולתו של נח בבנין התיבה; משא"כ ההתעוררות כו' ע"י תיבה בנוי' (כנ"ל ס"ב) – הרי (נוסף לזה שי"ל שאינו דומה להתמי' שמתעוררת ע"י אריכות פעולת הבנין, הנה) אין בזה פעולה התמידית של נח הגורמת להתעוררות כו'.

19 לכאורה י"ל עוד, שהציווי "עשה לך גו'" הוא רק על עצם בנין התיבה, משא"כ ההכנות להבני' – נטיעת ארזים השקיתן קציצתן ועשיית הקרשים כו' – הי' אפשר שיעשה גם ע"י אחר (שם) א [אלא שבנוגע לנטיעת הארזים כו' אא"פ לומר לכאורה שהי' ע"י שם שהרי גם יפת בנו הגדול לא הי' בן מאה לפני המבול (פרש"י בראשית ה, לב)] – אבל אינו מתיישב בלשון רש"י סוכה שם: וקראו חרש ע"ש בנין בתיבה שבנה עם אביו.

א) עפ"ז אולי יש ליישב (ראה רד"ל שם) מה שאיתא בפדר"א שם בשם ר' תנחומא חמשים ושתים שנה עשה נח בתיבה (ועד"ז בסדר הדורות שם) – כ' הפעולות לפני"ז כריתת הארזים כו' עשה ביחד עם בנו שם.

לקראת שבת

הקב"ה כו"י) משמע דשאלתם היתה רק ממצייאות התיבה ("תיבה זו") ולא מבניינה. ותו, הא בש"ס לא נזכר כלל הא דהבנין נתמשך לק"כ שנה. ולכך בפירושו לש"ס נקט, דעיקר החיוב הי' בהתוצאה, ולכך לא הי' מחוייב לבנות הכל בעצמו.

ג.

יסיק בדרך אחרת דלכו"ע החיוב הי' בהבני' עצמה כמו בסוכה,
ואיפליגו אי שייך שליח בבני נח

והנה, מן המתבאר לעיל יעלה, דזה ודאי שבמקום שנתחייב על העשי' עצמה, לא הי' יכול לצוות לאחרים לעשותה. ויש לומר בזה, דאף את"ל לענין חיובים שבתורה שמחוייבים בהעשי' עצמה, דמותר לעשותם ע"י שליח (דע"י שנעשה לשלוחו חשיב "כמותו", כאילו עשה המשלח בעצמו)²⁰, מיהו גבי נח לא הי' שייך כל זה, דבבני נח ליתא דין שליחות²¹ (באופן הנ"ל, דשלוחו יהי' "כמותו").

ועוד בדרך אחר אפ"ל, דבענין זה גופא תלוי הא דבפירושו לש"ס שינה מפירושו על הכתובים, דבפירושו לש"ס אזיל רש"י כשיטת הפוסקים דס"ל דאיכא שליחות בב"נ. וא"כ י"ל בדרך חדש, דאינו תלוי בחקירת הגאון מרוגצוב דלעיל, ואף בפירושו לש"ס אזיל כצד האחר הנ"ל, דהחיוב הי' בהבני' עצמה, מיהו בפירושו לש"ס ס"ל דשפיר מצי למעבד שליח אף בדבר שנתחייב בו על העשי' עצמה, ד"שלוחו של אדם כמותו" וחשיב כמי שעשה בעצמו, ולכך יכל שם להשתתף עמו. משא"כ בפירושו לכתובים (דאזיל בדרך הקרובה יותר לפשט), ס"ל דבמקום שנצטווה אדם על העשי' עצמה, אי אפשר שיקיימה ע"י שליח (כמשנ"ת כבר במק"א (לקו"ש ח"ט ע' 39 הערה 27)), ולכך נתחייב נח לבנות בעצמו.

ומצינו דוגמא להמתבאר כאן לענין חיוב בנין התיבה, שהחיוב הי' בהעשי' עצמה, מדין סוכה שאף בה כתיב "חג הסוכות תעשה לך" (ראה טז, יג), דגבי סוכה ודאי איכא מצוה בהבני' בעצמה, וכדמשמע ממ"ש בט"ז ובשו"ע אדה"ז (או"ח סתרמ"א) "שעשייתה אינה גמר המצוה, שעיקר המצוה כו"י. וכן מצינו (רמ"א ושו"ע אדה"ז שם סתרכ"ה), ד"מצוה לתקן הסוכה כו' מצוה הבאה לידו כו"י²². ובירושלמי (ברכות פ"ט ה"ג)²³ איתא, דצריך לברך על בנין הסוכה – "לעשות סוכה".

שם) "שעשייתה אינה גמר המצוה שעיקר המצוה כו"י. רמ"א ושו"ע אדה"ז שם סתרכ"ה "מצוה לתקן הסוכה כו' מצוה הבאה לידו כו"י. וראה פרש"י מכות ח, א ד"ה השתא. רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"ח. ועוד.

23 וראה לקו"ש ח"ז ע' 188 הערה 56, דגם להבבלי הוי מצוה ולא פליג רק בנוגע לברכה.

20 ולהעיר מהסברת גדרי השליחות אם הוה כעושה בעצמו ממש – ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"ג קו"א ח. לקח טוב (להר"י ענגל) בתחילתו. ובכ"מ. וראה בהנסמן במפענצ"פ פ"ב ס"א יב. ואכ"מ.

21 כ"ה בצפע"נ לסנהדרין שם. ועה"ת כאן "אם זה גדר שליחות גבי בני".

22 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתרמ"א ס"א (ט"ז

ויעקב הלך לדרכו

מנהג להכריז במוצאי שמחת תורה ויעקב הלך לדרכו – לדרכו ועבודתו במשך כל השנה.

בבואנו מחדש תשרי, החדש השביעי, שהוא משובע בכל, גתות בתוכו כו' לולב וערבה בתוכו (ויקרא רבה פכ"ט, ח), כלומר מלא ברכה ותוכן הן בגשמיות (גתות) והן ברוחניות (לולב כו') ומשביע לכל חדשי השנה מטובו הן בגשמיות וברוחניות.

ידוע המנהג (ראה שיחת שמחת תורה תרצ"ז, ספר המאמרים תשי"א עמ' רמ) שהי' בכמה מקומות להכריז במוצאי שמחת תורה (סיום וחזרת המועדים דחדש תשרי): ויעקב הלך לדרכו, הכוונה לדרכו ועבודתו במשך כל השנה.

אשר הדרך הידועה בזה היא כהוראת חכמינו ז"ל, אני נבראתי לשמש את קוני (קידושין פב, א), ובלשון המובא בכ"מ – לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

ועשי' זו היא על ידי מילוי רצון קונו, זאת אומרת לימוד התורה וקיום מצוותי', כולל הציווי וכל מעשיך יהיו לשם שמים, ובכל דרכיך דעהו (טושו"ע אור"ח סי' רל"א).

ונתינת כח להליכה ועשי' האמורות – כוחות רוחניים ואמצעים גשמיים – ה"ה בחדש תשרי, ראשית השנה, ובפרט במועדי חודש זה.

לבל יהודי, בלי הבדל, ניתנה שליחות מהבורא ית' המתחילה תיכף בלידתו
...כמובן, כל אות ומלה שבתורה הוא עולם מלא ותוכן והוראה . . וכדלהלן:

לקראת שבת

ויעקב – ידוע החילוק בין השמות יעקב וישראל:

(א) בזמן: השם יעקב ניתן לו בהולדו, השם ישראל – לאחר זמן, לאחר שנתקיים בו "שרית עם אלקים ואנשים ותוכל",

(ב) בתוכן: יעקב הוא מלשון עקב, דרגא הכי תחתונה שבגוף, סוף הגוף, ואין ניכר בזה חילוק בין אדם לאדם; ישראל – מלשון שר ואותיות "לי ראש", עליון שבגוף, ועיקר החילוק בין אדם לאדם (ושלימותו) הוא בפרצופותיהן בקול במראה ובדעת, אשר כולם בראש האדם.

והדיוק "יעקב" בהוראה דויעקב הלך לדרכו הוא, כי לכל יהודי, בלי הברדל, ניתנה שליחות מהבורא ית' המתחילה תיכף בלידתו, כשעודנו במדרגת יעקב, ובתחלת עבודתו, וממלא שליחות זו ע"י עבודה באופן אשר, כהמשך ההוראה –

אף אם מצבו ברוחניות טוב הוא, לא די בזה, אלא מוכרח שיהי' אצלו שינוי מקום ברוחניות

הלך – הליכה אמיתית, שפירושה הליכה ועקירה גמורה ממקומו (ומדריגתו) הקודם למקום הרצוי –

שלכן מלאכים נקראים "עומדים", אף על פי אשר עושים באימה וביראה רצון קונם, ופותחים את פיהם בשירה ובזמרה, אשר ע"י כ"ז עולים מדרגא לדרגא, אבל כיון שעדיין יש לדרגתו ערך ושייכות לדרגתו הקודמת – אין זו הליכה אמיתית,

ורק האדם נקרא "מהלך", כי תפקידו ללכת מחיל אל חיל, אף אם מקומו ומצבו ברוחניות טוב הוא, לא די בזה כלל, אלא מוכרח שיהי' אצלו שינוי מקום ברוחניות, ועד לעילוי שאין ערוך למצבו הטוב הקודם, הלוך ונסוע בדרך העולה בית א-ל, שהוא אין סוף, וכסיום ההוראה –

השליחות של כל יהודי היא לחבר בירא עמיקתא עם אנרא רמא

לדרכו – דרך המלך, מלכו של עולם, וכידוע הביאור (ראה ביאורי הוהר לכ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע ריש פרשת וישלח) אשר שלימות הדרך היא כאשר היא מחברת פינה הכי רחוקה עם היכל המלכות אשר בעיר הבירה, ובשני הכיוונים דוקא – מההיכל להפינה ומהפינה להיכל,

והרי השליחות של כל יהודי היא ע"י ירידת נשמתו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, בכדי לחבר בירא עמיקתא עם אגרא רמא על ידי עבודתו מלמטה למעלה (בכלל – תפלה ו"אליך הוי' נפשי אשא") ומלמעלה למטה (בכלל – לימוד התורה וקיום המצוות – חכמתו ורצונו ית' – וכדמודגש במצות הצדקה, שהיא לעני ואביון התאב לכל דבר כי לית לי' מגרמי' כלום).

לקראת שבת

כג

ועל דרך זה גם כן בעבודת כל אחד ואחת בעולם, שלא די בהשפעה בביתו ובעירו ובמדינתו, אלא שצריך לסלול דרך, הדרך האמורה, ועד לפינה הכי רחוקה בקצוי תבל – להביא לשם דבר המלך מלכי המלכים, ולהאירה בנר מצוה ותורה אור, ועד להעבודה ד"אליך הוי' נפשי אשא".

ויהי רצון שכל אחד ואחת ימלא שליחותו הנכללת בהוראה האמורה ד"ויעקב הלך לדרכו", – עם כל הפירושים שבזה – מילוי בפועל ומתוך שמחה, אשר שמחה פורץ גדר, ועד אשר יפוצו מעיינות דברי אלקים חיים חוצה.

(מתוך מכתבים "אל כל בני ובנות ישראל אשר בכל מקום ומקום ה' עליהם יחיו" תחלת שנת תשל"ד)

דרכי החסידות

שיחות ואגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרריי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין נ"ע

לקראת ג' חשון, יומא דהילולא רבא של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זצוק"ל, הננו מביאים כאן לקט קצר אודות קשריו עם הרבי הצ"צ מליובאוויטש זצוק"ל

• חלק א •

אהבה גדולה וחיבה יתירה היתה בין הרבי ה"צמח צדק" לבין הרבי מרוז'ין. פעם אירע ענין כללי גדול ושלח הרבי ה"צמח צדק" אל כ"ק אדמו"ר הרה"ק הצדיק מרוז'ין להתיישב ולטכס עצה נכונה בביטול הגזירה.

הוא אדם גדול, שאימרה שלו צריכים ללמוד

הרבי מהר"ש עוד בהיותו צעיר לימים אהב לקנות ספרים. פעם קנה את הספר "מגיד דבריו ליעקב" [של הרב המגיד ממזריטש], וכשנכנס אל אביו הרבי ה"צמח צדק" שאלו אביו אם הוא יודע מי הוא מחבר הספר, היודע הוא מי היה המגיד ממזריטש, והוסיף שנכדו של הרב המגיד עדיין קיים [כ"ק אדמו"ר הרה"ק הצדיק מרוז'ין] והוא אדם גדול שאימרה שלו צריכים ללמוד. . ויש בדבריו דברים גבוהים, והוא עומד בקירוב אתנו.

וכשהיה אאזמו"ר רבנו הזקן בברדיצ'וב, בא הנכד הנ"ל רבי ישראל מרוז'ין לומר תודה לרבנו הזקן, באמרו:

אלמלא רבנו הזקן הרי הוא – הרבי מרוז'ין – לא היה בעולם [כידוע הסיפור (ראה תורת שלום עמ' 169, ובכ"מ) מעג עוגה, שסבו – המלאך הקדוש בנו של הרב המגיד ממזריטש – הגיע לכלות הנפש, ולולא רבנו הזקן היה נשאר בכלות הנפש ממש וצאצאיו לא היו באים לעולם]

לקראת שבת

כה

(ספר השיחות ה'תרצ"ז עמ' 622)

בתהלים של שבת הוא רואה בשרשים שבכל עניני העולם

סיפר כ"ק אדמו"ר המהר"ש:

בהיותי בן שמונה שנים [לערך שנת תר"כ-ג] נכנסתי באחת השבתות אל כ"ק אדמו"ר, הרבי ה"צמח צדק", וישב על מקומו ולמד בספר הזוהר.

בתוך כך נכנס אחי הרב"ש [בנו בכורו של ה"צמח צדק"] וסגר אבי את ספר הזוהר, ואמר:

בשעה שהצדיק הקדוש מרוז"ן אומר תהלים, כל העולם פתוח לפניו ובתהלים של שבת הוא רואה בשרשים שבכל עניני העולם, ואז הוא יכול לתקן בשורש ובמילא נדחית ומתבטלת הגזירה, ואני הנני מסכים על הצעת הצדיק הקדוש מרוז"ן.

נאמר כמה פרקי תהלים, ויפתח השי"ת שערי אור

וזו פרשת הדבר:

אהבה גדולה וחיבה יתירה היתה בין הרבי ה"צמח צדק" לבין הרבי מרוז"ן.

פעם אירע ענין כללי גדול ושלח הרבי ה"צמח צדק" את מעלת כבוד הרב הגאון הצדיק החסיד הנודע והמפורסם כש"ת מוהר"ר יצחק אייזיק הלוי [אבדק"ק האמיל, בעמח"ס שני המאורות ועוד, מגדולי חסידו רבינו הזקן נ"ע] אל כ"ק אדמו"ר הרה"ק הצדיק מרוז"ן להתיישב ולטכס עצה נכונה בביטול הגזירה.

כבוא מעלת רבי יצחק אייזיק הלוי אל הצדיק מרוז"ן קיבל אותו בסבר פנים מאירות ובשמעו דבר השליחות שמסר לו הרבי ה"צמח צדק", אמר:

נאמר כמה פרקי תהלים, ויפתח השי"ת שערי אור ונראה מה נעשה.

ביום השבת — מספר הצדיק החסיד רבי יצחק אייזיק הלוי למורי הרשב"ץ [רבי שמואל בצלאל שעפטיל, מגדולי חסידו כ"ק אדמו"ר הצ"צ וכ"ק אדמו"ר מוהר"ש] — כשהרבי מרוז"ן אמר תורה כדרכו, הנה באמצע פסק מלומר וציווה שכל החסידים שהיו באותו מעמד יצאו מן החדר ועלי פקד להישאר וכאשר יצאו כולם אמר לי הרבי מרוז"ן:

עצתי נאמנה כי ישלחו שני שלוחים לעיר המלוכה בטענות אלו והגזירה תיבטל בעזרת ה' וגם האדמו"ר שלכם מסכים עמדי.

(מתוך מכתב אל הרה"ק ראי"ה מקופישיניץ זצוק"ל, אג"ק ח"ד עמ' ט-ז)

לקראת שבת

אמר שהרבי מרוז'ין נסתלק וחשב עצמו לאונן

כשנסתלק הרבי מרוז'ין, ג' חשוון תרי"א, היה יום גשום מאד. בשעה שלש קרא ה"צמח צדק" בליובאוויטש את המשרת שיקרע לו קריעה ל"ע, והורה להביא לו התפילין שלו. אז לא היו שום ידיעות טלגרפיות. כשהרבנית שאלה אותו מה קרה, אמר שהרבי מרוז'ין נסתלק וחשב עצמו לאונן.

(ספר השיחות ה'תש"ב עמוד 501)

לזכות

החתן הרה"ת **מנחם מענדל**
והכלה מרת **חי' מושקא** שיחיו
שפירא

לרגל נישואיהם בשעטו"מ
ביום שלישי כ"ז תשרי תשע"א

יה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל
על יסודי התורה והמצוה

*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת **נחום** וזוגתו מרת **שיינדל** שיחיו **שפירא**
הרה"ת **שלום מנחם מענדל** וזוגתו מרת **שיינא** יפה שיחיו **ביגון**

לזכות
החתן הרה"ת **שניאור זלמן**
והכלה מרת **פייגא מארייאשע** שיחיו
האקנער
לרגל נישואיהם בשעטו"מ
ביום חמישי כ"ט תשרי תשע"א
יה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל
על יסודי התורה והמצוה

*

נדפס ע"י הוריהם
הרה"ת **יעקב יונתן** וזוגתו מרת **נחמה חי'** שיחיו **האקנער**
הרה"ת **משה בנימין** וזוגתו מרת **שטערנא שרה** שיחיו **קאסאוויץ**

לעילוי נשמת
מרת **בת שבע** ב"ר **מאיר** ע"ה
נלב"ע ט"ז תשרי ה'תשס"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

*

נדפס ע"י בנה
הרה"ת **יוסף יצחק** וזוגתו **חנה** שיחיו
קאניקאוו

לזכות

הילד שמעון אלכסנדר ש"י

לרגל הולדתו בשעטו"מ ביום י"ט אלול תש"ע

*

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת אברהם וזוגתו מרת רבקה שיחיו

ווארנאי

יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים

מתוך בריאות, נחת והרחבה

לזכות

הילד **שרגא פייבל** שי

לרגל הולדתו בשעטו"מ ביום י"ט אלול תש"ע

*

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת **נפתלי** וזוגתו מרת **רחל** שיחיו

חאריטאן

יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים

מתוך בריאות, נחת והרחבה

לזכות

הילד **מנחם מענדל** שי

לרגל הולדתו בשעטו"מ ביום ד' תשרי ה'תשע"א

*

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת **שמואל** וזוגתו מרת **חנה** שיחיו

ניומאן

יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים

מתוך בריאות, נחת והרחבה

* * *

לעילוי נשמת

מרת **ביילא** ב"ר **משה מאני** ע"ה

נלב"ע בסמרקנד כח תשרי תש"ג

ת.נ.צ.ב.ה.